

رژیم ما و پخته‌ها

چارلز تیلی

مترجم: دکتر علی مرشدی زاد

www.ketab.ir

انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)
تهران: بزرگراه شهید چمران،
پل مدیریت
تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲
صندوق پستی: ۱۴۶۵۵-۱۵۹
E-mail: isu.press@yahoo.com
فروشگاه اینترنتی:
www.ketabesadiq.ir

دانشگاه امام صادق (ع)

رژیم‌ها و چته‌ها: تالیف: چارلز تیلی ■ مترجم: دکتر علی مرشدی‌زاد
ناشر: دانشگاه امام صادق (ع) ■ چاپ اول: ۱۳۹۴ ■ قیمت: ۱۷۵۰۰۰ ریال
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه ■ چاپ و صحافی: هوشنگی ■ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۳۵۱-۵

همه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است.

سرشناسه: تیلی، چارلز، ۱۹۲۹-۲۰۰۸ م.
عنوان و نام پدیدآور: رژیم‌ها و چته‌ها/ تالیف: چارلز تیلی؛ ترجمه علی
مرشدی‌زاد.
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری: ۳۳۷ ص.
قیمت: ۱۷۵۰۰۰ ریال شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۳۵۱-۵
شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)
کد کتابشناسی ملی: ۳۹۵۶۸۵۲

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه مترجم
۱۵.....	پیشگفتار
۲۱.....	فصل ۱. رژیم‌ها چیستند؟
۲۶.....	بازگشت به پرو
۳۳.....	دیدگاه ارسطو در باب انواع رژیم‌ها
۳۷.....	اصل و تاریخ به عنوان بنیان‌های طبقه‌بندی
۴۰.....	از دال تا فاینر
۴۵.....	بازگشت به مسئله مورد بحث
۴۹.....	فصل ۲. رژیم‌ها چگونه عمل می‌کنند؟
۵۴.....	انواع رژیم‌ها
۵۷.....	ظرفیت و دموکراسی
۶۱.....	فضای رژیم
۶۹.....	فصل ۳. چتته‌های منازعه
۷۷.....	اجراها و چتته‌ها
۸۸.....	چرا چتته‌ها؟
۹۱.....	چگونه و چرا چتته‌ها تنوع می‌یابند؟
۹۵.....	مشاهده منازعه

۹۸	انسجام علی و نمادین.....
۱۰۱	رویدادهای منازعه‌آمیز.....
۱۰۴	چته‌های متغیر.....
۱۱۳	چرا تغییر؟.....
۱۱۹	فصل ۴. چته‌ها، رژیم‌های مناسب.....
۱۲۱	چشم‌اندازی از چته‌ها و رژیم‌ها.....
۱۳۰	دموکراسی آشوب‌زده در هند.....
۱۳۷	رژیم‌ها و فضای رژیم.....
۱۴۲	از منظر یک زمامدار.....
۱۴۸	چته‌ها در رژیم‌های آنها.....
۱۵۵	سرکوب، تسهیل و چته‌ها.....
۱۵۶	بازگشت دوباره به رژیم و چته‌ها.....
۱۷۱	فصل ۵. مسیرهای تغییر.....
۱۷۵	اهمیت تاریخ.....
۱۸۶	بحران رژیم و تغییر.....
۱۹۱	کوازولوی برافروخته.....
۱۹۵	بار دیگر الکساندرا.....
۲۰۵	رژیم‌ها و چته‌های آفریقای جنوبی.....
۲۱۱	دلالت‌های ضمنی.....
۲۱۹	فصل ۶. خشونت جمعی.....
۲۲۵	انواع خشونت جمعی.....
۲۳۲	علل اهمیت و هماهنگی.....
۲۳۹	مرزها و خشونت.....
۲۴۴	جنگ داخلی.....
۲۵۳	ترور.....
۲۵۹	شمارش و به حساب آوردن ترور.....

فصل ۷. انقلاب‌ها.....	۲۷۵
آیا این یک انقلاب بود؟.....	۲۸۴
کی، چگونه و چرا انقلاب‌ها به وقوع می‌پیوندند؟.....	۲۹۱
وضعیت‌های انقلابی در اروپا، ۱۹۹۱-۱۴۹۲.....	۲۹۷
تغییر و تنوع در ائتلاف‌های انقلابی اروپایی.....	۳۰۸
نتایج انقلابی.....	۳۱۳
انقلاب‌های غیر اروپایی از سال ۱۹۴۵.....	۳۱۶
فصل ۸. جنبش‌های اجتماعی.....	۳۲۳
تمایزات جنبش‌های اجتماعی.....	۳۲۷
عناصر جنبش‌های اجتماعی.....	۳۳۰
رژیم‌ها و جنبش‌های اجتماعی.....	۳۳۴
تظاهرات.....	۳۳۸
تظاهرات و حقوق سیاسی.....	۳۴۲
تظاهرات در فرانسه.....	۳۴۹
فروپاشی اتحاد شوروی.....	۳۵۳
تظاهرات در اتحاد شوروی در حال تجزیه.....	۳۵۹
جنبش‌های اجتماعی فراملی.....	۳۶۴
فصل ۹. نتیجه‌گیری.....	۳۷۱
فهرست منابع.....	۳۸۳
نمایه.....	۴۱۳

مقدمه مترجم

پیش از این، کتاب‌های از بسیج تا انقلاب و جنبش‌های اجتماعی را از چارلز تیلی در اختیار خوانندگان فارسی‌زبان قرار دادم. همچنین کتاب‌های دیگری از این اندیشمند و جامعه‌شناس به فارسی ترجمه شده است که از جمله می‌توان به کتاب‌های انقلاب‌های اروپایی و اعتماد و حکومت‌گری اشاره کرد. تیلی جامعه‌شناسی است که با رویکردی بین‌رشته‌ای و با بهره‌گیری از یافته‌های تاریخی به تبیین انقلاب‌ها و جنبش‌های اجتماعی همت گمارده است.

کتاب رژیم‌ها و چندها، اثری ارزشمند است که نگاهی فوق‌العاده به موضوع جنبش‌ها و انقلاب‌ها می‌اندازد و نشان می‌دهد که چرا تیلی دیر زمانی بهترین اندیشمند در حوزه مطالعات بین‌رشته‌ای سیاست منازعه‌آمیز بوده است. هدف اصلی این اثر تحلیل دادوستد میان انواع رژیم‌ها و چندهای مختلف منازعه است. رویکرد تیلی به این موضوع رویکرد عالمی اجتماعی است که عمیقاً ریشه در تاریخ دارد.

این کتاب را می‌توان استمرار آثار پیشین تیلی دانست. رژیم‌ها و چندها

در روش خود به ساختار، فرآیند و مقایسه توجه دارد و به موضوع سیاست منازعه‌آمیز می‌پردازد. منظور تیلی از ساختار در این کتاب، رژیم است که آن را به‌عنوان «روابط مسلط میان کنش‌گران سیاسی، شامل حکومت» تعریف می‌کند. در برداشتی دیگر، وی ساختار را زمینه‌های سیاسی‌ای می‌داند که در آنها منازعه به‌عنوان «ادعای مؤثر یک فرد یا گروه در مقابل فرد یا گروهی دیگر شناخته می‌شود» صورت می‌گیرد. هر رژیم شکل‌های متنوعی از چتته را در اختیار دارد. وی چتته را شیوه‌ای از تعاملات مردم برای طرح ادعاهای روزمره می‌داند که دسته‌بندی شده است و مردم آنها را یاد می‌گیرند و در عین حال میزان زیادی بداهه در آن کاربرد دارد. به اعتقاد تیلی این چتته‌ها بسته به شکل سیاست منازعه‌آمیز در هر رژیم تعیین می‌شوند و شکل سیاست منازعه‌آمیز نیز به خود ماهیت هر رژیم بستگی دارد. تیلی برای مشخص ساختن ماهیت رژیم‌ها از دو مفهوم ظرفیت حکومتی یعنی میزان قدرت حکومت برای تأثیرگذاری بر جامعه در موضوعاتی شامل متمرکز ساختن اجبار، صدور حکم، و توزیع منابع؛ و دموکراسی یعنی میزان برخورداری مردم از حقوق سیاسی و توانایی آنها در تأثیرگذاری بر نگرش حکومت بهره می‌گیرد و در یک تقسیم‌بندی ساده رژیم‌ها را به رژیم‌های دموکراتیک دارای ظرفیت بالا، دموکراتیک دارای ظرفیت پایین، غیردموکراتیک دارای ظرفیت بالا و غیردموکراتیک دارای ظرفیت پایین تقسیم می‌کند.

تیلی استادانه رژیم‌های متفاوتی مانند هند، مراکش، سومالی و ایالات متحده را با هم مقایسه می‌کند و بنا به شیوه معمول وی، فرآیند و زمان در این مقایسه دارای اهمیت است. مقایسه نه تنها در بین آنها بلکه در درون آنها نیز صورت می‌گیرد و به‌عنوان مثال چتته‌های مختلف منازعه در تاریخ فرانسه را مورد بررسی قرار می‌دهد.

تیلی در فصل‌های آغازین به بررسی مفاهیم رژیم‌ها و چته‌ها می‌پردازد. وی برای روشن ساختن این مفاهیم، از بخشی از مطالب ارائه شده در دیگر آثار خود به‌ویژه کتاب جنبش‌های اجتماعی کمک می‌گیرد و با سازماندهی مجدد آنها در جهت مقصود این کتاب به تعریف مجدد مفاهیم می‌پردازد. تیلی با ارائه مطالبی از ارسطو و نیز برینگتون مور و رابرت دال مدعی است که ظرفیت و دموکراسی ابعاد مهم تشخیص و طبقه‌بندی رژیم‌ها هستند. وی گونه‌شناسی چهار بخشی‌ای ارائه می‌دهد که به وی این امکان را می‌دهد تا سؤال اصلی کتاب را مطرح کند. سؤال اصلی وی در این کتاب این است که چگونه تغییر و تنوع یافتن رژیم‌ها با تغییر و تنوع در سرشت سیاست منازعه‌آمیز تعامل پیدا می‌کند.

تیلی نقشی بنیادین برای چته‌ها در سیاست منازعه‌آمیز قائل است. وی ابراز می‌دارد که «هر گاه مردم ادعاهایی جمعی مطرح می‌کنند، نوآوری آنها وابسته به چته‌ای است که در آن مکان، زمان و ارتباط میان مدعی و هدف ادعا شکل گرفته است». این چته می‌تواند دربردارنده شورش، اعتصاب، بمب‌گذاری انتحاری یا هر چیزی باشد. وی سپس فرضیه خود را چنین بیان می‌کند: تغییرات در چته‌های مدعیان قدرت و صاحبان قدرت، مشخصاً هنگامی اتفاق می‌افتد که بی‌ثباتی رژیم افزایش یابد. در این صورت، صاحبان قدرت چته‌های متصلب‌تر و چالش‌گران چته‌های انعطاف‌پذیرتر را انتخاب می‌کنند.

تیلی برای تکمیل ادعای خود مفهوم دیگری را معرفی می‌کند و آن ساختار فرصت سیاسی است. مدل ارائه شده در این کتاب دربردارنده تعاملات میان رژیم‌ها، چته‌ها، و ساختار فرصت سیاسی است. مسیر تغییری که تیلی معرفی می‌کند با هیچ‌کدام از تغییرهای از پایین به بالا یا از بالا به پایین سازگاری ندارد. وی در فصل‌های جداگانه‌ای در باب خشونت جمعی،

انقلاب‌ها و جنبش‌های اجتماعی تعاملات موجود در مرکز این مدل را مورد بررسی قرار می‌دهد و در فصل نتیجه‌گیری خلاصه‌ای از یافته‌های خود را ارائه می‌دهد. فصل مربوط به انقلاب از اهمیت خاصی برخوردار است. وی در این فصل پیش‌فرض‌های بنیادین مربوط به عوامل تشکیل‌دهنده انقلاب را به چالش می‌کشد.

برخی از قسمت‌های تحلیلی کتاب ممکن است کاملاً انتزاعی به نظر آیند. اما قسمت مربوط به رژیم‌ها، جالب‌ترین و انضمامی‌ترین قسمت محسوب می‌شود که تیلی نمونه‌هایی از فرانسه (۱۵۹۸ تا ۲۰۰۳) و انگلستان (۱۷۵۰ تا ۱۸۳۰) و نیز هند، پرو، آفریقای جنوبی، و همچنین سقوط اتحاد شوروی و نسل‌کشی در رواندا در دوران معاصر ارائه می‌دهد. وی این موارد را به شایستگی انتخاب کرده و از آنها در جهت تأیید مدعای خود بهره می‌گیرد.

کتاب حاضر با محتوای نظری و تاریخی خود می‌تواند مورد استفاده مخاطبانی از جمله علاقمندان به موضوعات انقلاب، جنبش‌های اجتماعی، سیاست مقایسه‌ای، تغییر سیاسی و روابط بین‌الملل قرار گیرد. فصل مربوط به خشونت جمعی به‌طور خاص دربردارنده موضوعاتی است که می‌تواند مورد استفاده تحلیل‌گران تروریسم قرار گیرد. تیلی نیز خود به این موضوع توجه داشته و این پدیده را در مقوله وسیع‌تر خشونت جمعی قرار داده است.

تکرار اصطلاح رژیم در این کتاب و کم رنگ بودن لفظ دولت این سؤال را به ذهن خواننده متبادر می‌کند که آیا دولت - که سه دهه پیش از این کتاب، تیلی در تحلیل‌های خود به آن توجه داشت - در برداشت جدید وی در باتلاق رژیم‌ها و چتته‌های منازعه فرو رفته و رنگ باخته است.

در این کتاب، هم در عنوان و هم در صفحات مختلف اصطلاح

Repertoire مورد استفاده قرار گرفته است. این اصطلاح در زبان فارسی به مخزن، انبان، کار - انبان و واژه‌هایی مشابه ترجمه شده است. با توجه به موضوع بحث، یعنی داشته‌های رژیم‌ها در برخورد با رویدادهایی مانند شورش‌ها، انقلاب‌ها و جنبش‌های اجتماعی از یکسو، و نیز داشته‌های جنبش‌های اجتماعی در پیشبرد اهداف خود و اهمیت این داشته‌ها و با توجه به ضرب‌المثل فارسی «چیزی در چنته داشتن»، مترجم بهتر دید که این اصطلاح را به چنته ترجمه کند.

در پایان لازم می‌دانم از دوست ارجمندم، دکتر اصغر افتخاری، معاون سابق پژوهشی دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام)، که امکان ترجمه و انتشار این اثر را فراهم آوردند تشکر کنم. طبیعی است که این متن عاری از ایراد نیست. خوشحال می‌شوم که خوانندگان محترم نکات و ایرادهای ترجمه‌ام را گوشزد کنند تا در کارهای بعدی در رفع آنها بکوشم.

مرشدی زاد

اسفند ۱۳۹۳

پیشگفتار

بنگرید به آن یثیمی که به فرزند خوانده‌ای محبوب بدل شد! هنگامی که مک آدام، سیدنی تارو و من بخش‌هایی از یک متن را می‌نگاشتیم که بعداً در سال ۲۰۰۱ با عنوان پویایی‌های منازعه انتشار یافت، مسئولیت تحلیل‌های مربوط به رژیم‌های سیاسی‌ای که در درون آنها منازعه صورت می‌گیرد، به من واگذار شد. اما نوشته‌های من درباره این موضوع با تحلیل‌های ارادی‌تر و کنش‌گر و محورتری که از سوی همکارانم ارائه شده بود، برخورد پیدا کرد. به‌علاوه، نحوه پرداختن من به موضوع رژیم‌ها، پیچیدگی بیشتری به فصولی بخشید که پیش از آن به دلیل میزان پیوندهای چندگانه‌شان به حد انفجار رسیده بودند. بالاخره تصمیم گرفتیم تمامی جاهایی که سخن از رژیم‌ها رفته بود را از متن خارج سازیم. تصمیم درستی گرفتیم: آن بُعد اضافی، متن را غیر قابل خواندن می‌ساخت. اما این کار مقاله‌های من را از خانواده‌شان جدا کرد.

کودک اگر یتیم شود نمی‌میرد. رژیم‌ها در بیشتر آثار متأخر من شامل تحلیل‌های مربوط به خشونت سیاسی، هویت‌های سیاسی مشهود، دموکراتیزاسیون و جنبش‌های اجتماعی بروزی نمایان یافته‌اند. چنته‌ها - آن طیف محدود، آشنا و ساخته شده در طی تاریخ از عملکردهای طرح ادعا که

در بیشتر شرایط ابزار مشارکت مردم در سیاست منازعه‌آمیز را محدود و مشخص می‌کند - نیز در آن موضوع همین‌گونه بودند. چتته‌ها همچنان در بسترهای متفاوت، از فعال شدن مرزهای سیاسی گرفته تا خشونت بین گروهی ظهور می‌یابند. اما این خواهر و برادر - رژیم‌ها و چتته‌ها - ابزار خاص خود را دارند. دانشجویان مبحث منازعه و کنش جمعی را از دیرباز تا حدودی فرض بر این نهاده‌اند که هرگونه تغییر و تحول در چتته‌های منازعه‌آمیز باعث تغییر و تحول رژیم‌ها می‌شود، خواه آنان از این دو اصطلاح به همان معنایی که ما در اینجا به کار می‌بریم، استفاده کنند یا نکنند. مسئله اصلی در این کتاب، ارتباط بین این دو عنصر است.

به‌رغم تلاش برای به دست آوردن برداشت‌هایی کلی در باب تمامی رژیم‌ها، تمامی چتته‌ها و تمامی تعاملات میان آنها، این کتاب می‌کوشد نگاهی دقیق‌تر و متمرکزتر به این موضوع بیاندازد. این کتاب سرسختانه سه سؤال مهم را پی می‌گیرد: چگونه تغییر و تحول در رژیم‌ها بر شکل‌ها و محتواهای سیاست منازعه‌آمیز در درون این دولت‌ها تأثیر می‌گذارد؟ چه چیزی تبیین‌کننده تفاوت‌های قابل ملاحظه در سیاست منازعه‌آمیز در میان انواع مختلف رژیم‌هاست؟ چگونه فرایندهای منازعه‌آمیز، به نوبه خود، بر رژیم‌ها تأثیر می‌گذارند؟

آن سؤالات، دیگر سؤالاتی را که زودتر به ذهن می‌آیند، کنار می‌گذارند. با در نظر گرفتن «تنوع رژیم‌ها» که عمده‌تأ دربردارنده تفاوت‌ها از حیث ظرفیت حکومت و دموکراسی است، این کتاب این سؤال را مطرح نمی‌کند که چه عواملی باعث تنوع در ظرفیت و دموکراسی می‌شوند. این سؤالی است که در کتاب‌های پیشین من در باب دگرگونی‌های دولت، انقلاب‌ها، و دموکراتیزاسیون مورد بحث قرار گرفته است. این کتاب همچنین بدین سؤال نمی‌پردازد که چه چیزهای دیگری - سازمان اقتصادی، پویایی‌های جمعیتی،

تغییرات فرهنگی و سایر موارد - چه تأثیری بر تنوع یافتن سیاست منازعه‌آمیز دارند. در نتیجه، این کتاب به تبیین فراگیر و کلی تغییر و تحول در سیاست منازعه‌آمیز نمی‌پردازد و تنها آنها را به صورت جزئی مورد تبیین قرار می‌دهد، و حتی در تبیین‌هایی جزئی‌تر، به تفاوت‌های میان رژیم‌ها می‌پردازد. این کتاب تعمداً بر دادوستد میان سازمان رژیم و ویژگی‌های منازعه سیاسی تمرکز می‌یابد.

این خواهر و برادر بر پیوندهای نسبی خود با متن پویایی‌های منازعه اذعان دارند. من با بیم از اینکه بار دیگر کتاب پیچیده‌ای حاصل آید، جلوی بحث‌های تفصیلی در باب سازوکارها، فرایندها، و مراحل که در کتاب پویایی‌های منازعه و آثار بعدی‌ام ارائه شده‌اند، گرفتم. در عوض، این کتاب بدون شرح و توضیح تمامی پیوندهای علی یا نشان دادن آنها از طریق مقایسه‌های نظام‌مند در میان مراحل، تأکید خود را بر استدلال‌هایی در مقیاس بزرگ‌تر درباره تعاملات میان رژیم‌ها و چتته‌ها می‌گذارد. با وجود این، پیش‌فرض‌های بنیادین این کتاب به سنت پویایی‌های منازعه تعلق دارد:

- هنگامی که نوبت به ساختارها و فرایندهای سیاسی بزرگ می‌رسد، هیچ قانون عام یا شرایط کافی وجود ندارد.
- ما ممکن است بتوانیم شرایط لازم برای فرایندهایی مانند انقلاب و دموکراتیزاسیون شناسایی کنیم.

• تحلیل‌های همبستگی و مقایسه‌های موردی می‌توانند در شناسایی آنچه که می‌خواهیم تبیین کنیم در خدمت ما قرار گیرند. اما نمی‌توانند تبیین‌هایی ارائه دهند، زیرا بدون مشخص ساختن زنجیره‌های علی میان شرایط و نتایج، نتیجه‌های متغیر را در شرایط متغیر جستجو می‌کنند.

- تبیین‌های مناسب نیازمند شناسایی سازوکارها و فرایندها در آن زنجیره علی هستند.

• شرایط وارد تبیین‌ها می‌شوند، اما تا میزانی که به ترکیب‌ها و توالی‌های سازوکارها و فرآیندها شکل بدهند.

• بنابراین تبیین‌های رضایت‌بخش در خصوص فرآیندهای اجتماعی در مقیاس بزرگ نشان می‌دهند که چگونه ترکیب‌های متغیر و توالی سازوکارهای غیر متغیر در شرایط اولیه مختلف نتایجی متغیر به بار می‌آورند. این کتاب به جای پای فشردن بر این نکته‌ها، آنها را به عنوان پیش‌فرض و امری بدیهی در نظر می‌گیرد. مسئله روایی آنها در اعتبار تحلیل‌های کتاب در خصوص دادوستد میان رژیم‌ها و سیاست‌های منازعه‌آمیز نهفته است.

من با کسب اجازه، چند صفحه درباره آفریقای جنوبی را از کتابم، *نابرابری دوام‌پذیر*، و چیزی تقریباً همین اندازه را از مقاله‌ام، «رژیم‌ها و تعارض» اقتباس کردم. حدود یک دهم از متن این کتاب تکرار یا اقتباس از موادی مربوط به آثار پیشین من است. اما در هیچ کدام از موارد، کپی‌برداری صرف صورت نگرفته است. به عنوان مثال خوانندگان دقیق و نکته‌سنج کتاب سیاست خشونت جمعی تحلیل‌های فصل هفتم درباره تظاهرات فرانسوی را آشنا خواهند یافت. با وجود این، حتی در آنجا نیز با بهره‌گیری از تحلیل دانیل تارتاکوفسکی^۱ در سال ۲۰۰۴ درباره تظاهرات پاریسی‌ها از سال ۱۹۷۵، مطالب را به روز ساختم. امید آن دارم که خوانندگان با دیدن استمرار آثار پیشینم در این کتاب، احساس لذت کنند، نه اینکه از تکراری بودن مطالب ملول شوند.

با خوشحالی توصیه‌ها، انتقادات، اطلاعات و تشویق‌های آدام اشفورت، مارک بایسینگر، میگوئل سنتنو، مایکل اریکسون، لوتا هاربورن، دیوید لیتین، داگلاس میچل، سیدنی تارو، پیتر والنستین، لسلی وود، ویویانا زلیزر، و ناقدان ناشناس را می‌پذیرم. دیوید بلمنر با ویرایش دقیق خود، هدیه

ارزشمندی به من داد. از جهتی دیگر، سنتنو و تارو توصیه‌های عمده‌ای درباره این متن در اختیار من گذاشتند. تلاش‌های نسبتاً اندک من در پاسخ به انتقادات آنها، هیچ‌کدام را راضی نخواهد کرد. با وجود این، امیدوارم که این کتاب به تمامی این همکاران مددکار و دیگران، ایده‌های جدیدی بدهد.